

ПЕРЕКЛАД І СЛОВНИКОВА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТЕРМІНА

Під час опанування спеціальністю важливе місце посідає звернення до англомовної наукової літератури, її переклад, використання тлумачних і двомовних авіаційних словників. Ставимо за мету проаналізувати особливості перекладу англійських авіаційних термінологічних словосполучень з *past participle* у зв'язку з пошуком додаткових шляхів лексикографічної репрезентації термінів.

У результаті суцільної вибірки зі словників авіаційних термінів та наукових текстів виявлено однотипні за структурою та семантично близькі словосполучення *intended track, assigned track, desired track*. Функціонально-семантичні відмінності між ними зумовлені незбігом семантичних структур препозиційних компонентів, що зводяться до дієслів, полісемантичні структури яких мають різний набір семантичних компонентів. В українській терміносистемі аеронавігації перекладним відповідником до кожного зі словосполучень звичайно виступає термін *лінія заданого шляху*, але наявність одного перекладного відповідника ще не є свідченням семантичної тотожності англійських термінів. Механічне використання терміна *лінія заданого шляху* без урахування контекстуальних умов і компонентного аналізу семантичної структури *past participles intended, assigned, desired* може призводити до неадекватного відбиття змісту тексту оригіналу. Актуалізація прихованих значень, їх відтінків, сем відбувається в контексті; «багато які семантичні ознаки слова, не зафіксовані в словникових дефініціях, регулярно знаходять вияв у певних контекстах уживання слова» [5, с. 38]. Було з'ясовано, що семантика терміна *desired track* включає в себе семантику терміна *intended track*. Крім того, у субмові аеронавігації словосполучення *intended track, assigned track, desired track* мають різну частотність: *intended track* використовується втричі частіше, ніж *assigned track* та *desired track*. Перекладачеві варто звертати увагу на датування тексту оригіналу. У середині ХХ ст. англ. *desired track* ще не набуло статусу стійкої терміносполуки; відповідником до використаного в реченні «Straight-line navigation along any

desired track, either towards or away from a radio transmitting station» словосполучення *desired track* має бути укр. *бажана доріжка*. Додаткову складність при перекладі створює неунормованість у тлумаченні термінів *лінія заданого шляху* («пряма між сусідніми точками маршруту»; «проекція заданої траєкторії польоту ПС на земну поверхню, по якій екіпаж повинен провести ПС»; «лінія, уздовж якої має рухатися літак») і *desired track* («the desired track is the intended course for the active leg in the programmed flight plan»; «the planned or intended track between two waypoints»; «is the ground track you want to fly»). Якість перекладу залежить від того, наскільки враховані контекстуальне оточення терміна, інтенція автора, жанрова специфіка тексту оригіналу; за словами М. М. Володіної, «використання термінологічної інформації, співвідносною з відповідним значенням терміна, прямо залежить від комунікативної ситуації та контексту» [3, с. 18].

Пошук в українській авіатерміносистемі перекладних відповідників до *intended track*, *assigned track*, *desired track* показав, що жоден з наявних перекладних словників не містить вичерпної інформації. У словнику «Російсько-українсько-англійська авіаційна термінологія» словосполучення *лінія заданого шляху* має два відповідники в англійській мові, а саме *assigned track* та *intended track* [2, с. 57]. В «Англо-російсько-українському тлумачному словнику до МЕГАмодульного навчального комплексу "Аеронавігація"» [1] та «Большом англо-русском и русско-английском авиационном словаре» [4] терміни *intended track*, *assigned track*, *desired track* взагалі відсутні. Така ситуація є типовою і стосується не тільки зазначених термінів. Інформативна неповнота перекладних словників є суттєвою перешкодою, яка значно ускладнює й уповільнює процес перекладу наукового тексту. Укладачі словників нерідко наводять один варіант перекладу, але ніколи не відомо, який це варіант перекладу – єдиний чи найбільш розповсюджений.

Отже, знання мови та базових принципів перекладу науково-технічного тексту, вміння користуватися лексикографічними джерелами – чинники, які можуть оптимізувати підготовку іноземних студентів у технічному університеті. Працюючи над англomовним науковим текстом, не варто

покладатися виключно на словник, оскільки двомовні термінологічні словники традиційно фіксують лише основний перекладний відповідник до того чи іншого терміна, залишаючи в тіні частотність та особливості використання терміна, периферійні, додаткові, приховані компоненти семантичної структури.

Література

1. Бабак В. П., Харченко В. П., Зайцев Ю. В. Англо-російсько-український тлумачний словник до МEGАмодульного навчального комплексу «Аеронавігація» / В. П. Бабак, В. П. Харченко, Ю. В. Зайцев. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2007. – 328 с.
2. Бабейчук Д. Г. Російсько-українсько-англійська авіаційна термінологія. – К. : Дієслово, 1997. – 160 с.
3. Володина М. Н. Информационная ёмкость термина и контекст (на основе анализа коммуникативной активности немецкого телетермина Fernsehen / М. Н. Володина // Stephanos. (эл. изд.). – 2016. – Вип. 6 (20). – С. 18–27. – Режим доступа : <http://www.stephanos.ru>
4. Девнина Е. Н. Большой англо-русский и русско-английский авиационный словарь / [под ред. И. И. Павловца]. – М. : Живой язык, 2011. – 512 с.
5. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка / Зинаида Даниловна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. – М. : URSS, Книжный дом «Либроком», 2009. – 172 с.